

Ýar zarbyndan ýaýa döndüm / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Ýar zarbyndan ýaýa döndüm / hekaýa ÝAR ZARBYNDAN ÝAÝA DÖNDÜM

Ýaşyl ýapraklaryň tolgundyryjy owazy kem-kemden peselip ugrady, tomus paslynyň özboluşly epkekli ýeli-de, gör, niradir bir ýere ýitirim boldy. Jahan giňišliginiň tozanly tüweleyi al-asmanyň ummanyna aralaşyp gitdi. Şondan soñ ýaşylja ýapraklar şabram kakyp şelpelije mukam çalyp ugrady. Tüweleyden gorkup rahat ýer gözläp, pelesaň kakan guşlaram dessine peýda boldular. Olaryňam özboluşly saýraýan owazy şabram şelpelere goşulyp gitdi. Çagajyklaram ýene-de şol agajyň goýy kölegesine gelip üýşdüler. Käbiri öñki hiňñildigine tarap ýoneldi. Ese-boýa ýetenleri nämedir bir gyzykly söhbete gyzdylar. Obanyň üç-dört öýuniň oglandyrygzlary diýip tapawutlandyryp bolýardy. Bular ýetginjeklige ýeten-de, şeýdip öz köçesiniň adyna eýe bolýardylar. Eger-de oba arasynda «Maral daýza ogluny öýerýärmiş, ho-ol uzyn köceden gyz alýarmış» diýildigi eýýäm düşnükliди haýsy gyzyň durmuşa çykýandygy.

Hakykatdanam, Maral daýzanyň toýy barada gürrüň uzaga çekdi. Wagtal-wagtal «Uzyn köcedäki gyz razy dälmiş» diýen myş-myşlar gulaga ilýärdi. Emma şol köceden Maral daýza-da hergiz el çekerli dälmiş. Nämemiş, onuň ýalñyz ogly barmış. Şoña-da diňe şol köcedäki gyz mynasypmyş. Emma gyz aldygyna öz närazylygyny duýdurýarmış.

Ine, şu gürrüňler şu gün şol agajyň goýy kölegesinde oturan ýaş-ýuş oğlanlaryň esasy gepbaşysy boldy.

Kem-kemden ýumak çöslendi. Şol myş-myşlaryň jany bar eken. Gyz razy däl. Şonuň üçin toýuň sähedi ýene-de yza süýşürilipdir. Gyz ejesine kän ýalbardy. «Maňa düşüniň. Meniň Söýün bilen durmuş gurasym gelenok. Men.. men...» diýip, gözlerini ýasa dolduryp aýtdy. Ejesi başgaça jogap berdi. «Eý, akmak gyzjagaz, sen bir düşün ahyry. Ol biriniň ýeke ogly. Sen şol öýüň hany-soltany borsuň. Hiç bir zada mätäç bolmarsyň. Başga saňa näme gerek!

– Maňamy?... – diýip, gyz tisgindi. – «Maňa Söýün däl-de, Azat gerek». Gyz pyşyrdady. Ene ol sözleri eşitmedi. Gaýtam:

– Gördüňmi? Lal bolan bolsaň gerek – diýip, hemle atdy.

Gyzyň ünjüli ýüzüniň barha çytlyandygy, dodaklarynyň kemşerip nägile görnüşe geçýändigi, gara gaşlarynyňam, gara gözleriniňem perişandygy onuň iki ýumrugynyň gazaply düwlendigi bilen utgaşyp gitdi. Gaýdyp uzyn köcedäki gyzdan ses-üýn çykmadı.

Söýün bu zatlardan habarsyzdy. Ejesi onuň gulagyny dynman

gazady: «Eneş diňe seni halaýarmış. Meni dagy görse, utanyp aşak seredip, sülümräp öz otagyndan çykanok. Wah, oglum, şol gyza ýetip bilsek, armanymyz ýok».

Söýün ýylgyrdy. «Ah, eje jan, bilseň-ä meniň bar arzuwym diňe Eneş. Men ony, gör, indi ençe wagtdan bări ýüregim saýyp ýörün».

Ýigidiň syrly ýylgyryşy syrly arzuwlaryna aralaşyp gitdi. Soňa-baka ol ak «Žigulisine» atlanyp, gzyň köçesinden geçmäni çykardy. Uzyn köçeliler onuň manysyna derrew düşündiler. Ýone uly il bu gudaçylygy aňryýany bilen oňlaýardy.

– Ikisi-de bir-birine tüýs mynasyp!

Uly iliň oňlan toýunyň ahyry sähedi ýetip geldi.

Gyz dymýardy. Başyna kürte atyp, gelnalyjy ýola düşende-de, onuň şol doňup durşudy. Daş-töweregiň toý-şagalaň, şatlygy onuň yüzünde ýylgyryşy döretmedi. Gaýtam kineli köňüller syrly ümsümlige duwlanypdy.

Nika gyýyldy. «Razymy?» diýlende gyz çalaja baş atdy. Söýün ýeňillik bilen dem aldy. Otagda ýaş juwanlardan başga adam galmadı. Ýigit gzyň kürtesini aýyrdy. Onuň yüzünüň nuranadan ajaýypdygyna, gözelligine syn etdi. Bütin durky bilen älemin biperwaý çarhypelegine özüni oklan gzyň ak goşaryndan tutdy:

– Eneşim! Göwnünde niçiksi pikiriň bolsa, ol öz işiň. Ýone bir zady bek belle: men ömrümiň iň soňky pursadyna çenli seniň bagtyň üçin, diňe seniň bagtyň üçin ähli zada döz gelerin. Diňleyärmiň? Diňlegin! Eşitgin! Sen hökman bagtly bolarsyň. Meni edil şu wagt söýmeýänem bolsaň, soňra söýersiň. Ine görersiň.

Gyz gobsundy. Ýigidiň yüzüne dikanlap seretdi:

– Söýmäge mejbür ederin diýjek bolýarmyň?

Söýün tisgindi:

– Ýok, ezizim! Ýone men ynanýan, seniň meni söýjegiňe, hatda örtenipler, gabanyp söýjegiňe. Men ynanýaryn şoňa! Sen hem ynan! Ynan! – diýip, Söýün gyzy bagryna basdy.

Adamzat takdyrynda ýatda galýan pursatlar, hadysalar örän-örän kän bolýar. Şol wakalary ýatlamagyň özi-de kalbyňda ýakymly mylaýymlygy döredip, manyly ömrüňe süýjülik duýgusyny gatyşdyrýar. Şeýle-de dogabitdi häsiýetiňe tebigy ýumşaklugy bagış edýär. Gahar-gazap diýlen şeýtan sapagyny gysga wagtly bolsa-da ýolup taşlaýar.

Eneş bilen Söýün örän bagtly ýasaýşyň bosagasyndan ätledi. Söýün öz sözünde tapyldy. Mydama gelni üçin mährini,

muhabbetini gysganmady, eçildi, barha eçildi. Dogry, ilkibadalar Eneş şol biperwaýlygy bilen gümra boldy. Emma Söýün çyn köñülden maýyl bolan duýgusyny ýitirmek islemedi.

Ýigit ýaşlygyny giň sähranyň goýnunda geçireni üçin, onuň tebigata, çole, sähra giňišlige bolan söygüsü üýtgeşikdi. Onuň ýüregi gysan pursady, şol sährada mähremlik hem mähribanlyk duýýardy. Kakasynyň bakýan sürüsiniň yzna düşýärdi. Çopan taýagyny eline alyp, dowarlar bilen giden meýdany aýlanyp çykýardy.

Ýelginli ýetginjekligiň haý-haýly hesretdir gussasyny çöl sährasynyň sergin dünýäsi bilen egisýärdi. Käte-käte hiňlenip, özüce aýdym aýdýardy. Ol şu sährada müdimilik ýaşamagy arzuw edýärdi. Emma ene-atanyň ony ýokary okuw jaýynda okatmak islegi has aňyrdandy. Söýün okuwa gitmekden boýun gaçyrdy, ol esgerlige gitdi. Şol ýerde-de sürüjilik kursunu gutaryp eli hünärlı dolanyp geldi.

– Kaka, isleseň, ýanyňda çoluk bolaýyn, isleseň obada şopur bolaýyn.

Ol şeý diýip, obada ýük maşynlarynyň birine geçdi. Ol hiç wagt läliksiremedi. Emma ata-ene şonda-da oña ýeňil maşyn äberdiler. Indem uzyn köçeden gyza öýerdiler. Söýün has bagtyýardy. Gelnini jany-teni bilen söýdi. Aýalyndan hem şol mähre garaşdy. Emma biperwaý dünýäli Eneş sowuk nazary bilen ýaşamagyny dowam etdirdi.

Ýok! Söýün ony islemedi. Ol Eneşe söýgi diýlen zer-zümerretli eýwany onuň gursagynda döretmegi niýet edindi.

Ol ýigide başardarmyka?

Söýün çagalygynda syrdaş bolan sährany ýatlady. Birdenem şol sähranyň garşysynda peýda bolan durşuna göm-gök öwsüp duran sümme tokáýlygy gördü. Ol tolkunly derýany, deňzi, göge başyny diräp duran dagy ýatlatdy.

Ine, şularыň haýsy biri Eneşiň kalbynda gozgalaň turzup, heser dagyny döredip biler?

Söýün kän pikir etdi. Ahyry çyrpynyp akýan derýany saýlap aldy. Dessine zähmet rugsadyna çykdy. Ýol enjamlaryny düzedip, ýeňil maşyna ýerleşdirdi. Eneşiň elinden tutup, oña örän mylaýymlyk bilen habar gatdy:

– Giderismi, ezizim?

– Nirä?

– Söýgi älemine!

- Ol nirede?
- Seniň göwnüň islän ýeriňde.
- Düşünmedim.
- Ynha, düşünersiň.
- Ýok, men gitjek däl.
- Onda ikimiziň durmuşymyz salgymly howaýy bir boşluga öwrüler.
- Näme diýjek bolýaň.
- Diňe gowulyk etjek bolýan.

Eneş adamsyna mundan artyk sowal bermegi gelşiksiz gördü. Razylaşdy. Makullap baş atdy.

Olar ugradylar. Güýz gününiň salkyn howasynda ýola düşen ýaş ýolagçylar Jeýhun derýasynyň kenaryna tarap barýardylar. Söýün şol derýanyň günbatar tarapynda tokaýly bir adanyň bardygyny bilyärdi. Şol meýdança ýetýänçäler, olar üç gezek ýolda goş ýazdyrdylar, açık howada ot ýakyp, garbandylar. Ine, şeýdip, ir säherden ýola düşen maşyn mazaly iňrik garalanda, derýa kenarynyň sowujak şemalyna aralaşdy.

Maşyn togtady. Söýün tanyş tokaý meýdançasyna seretdi. Juwanlar rahatlanan ýaly boldular. Bular daň atandan çadır gurmagy makul bildiler. Gijäni geçirmek için hazırlıkçe şu duran ýerlerini arassalap, getiren düseklerini ýere ýazdylar. Daňa golaý kenaryň howasy birneme sowady. Söýün üşäp oýandy. Rahat ukuda ýatan aýalyna seredip ýylgyrdy. Soňra ýerinden turup, özboluşly towlanýan derýanyň golaýyn bardy, esli salym seredip durdy. El-ýüzünü ýuwdy. Çadır gurmak için gyssandy. Gök öwsüp duran gür gamışlygyň içinden amatly ýer agtardy. Ol göwnüne ýaran otlukly ýeri tämizledi. Şol ýerden çadır gurmaga başlady. Hysyrdanyp garabaşynagaý boldy.

Eneş dünýäden bigam ukudady. Säheriň salkynly hüwdüsine bimar bolan gelin süýji-süýji düýş görýärdi. Şol gün ol düýşünde çagalygyndan bileje tirkeşip, bir köçede önüp-ösen, pynhan-pynhan göwün islegini arzuwlan Azadyny gördü. Azat ony biwepalykda aýyplaýardy. «Sen diňw maňa gülüp bakmaga wada beripdiň» diýip, nägile gürleýärdi. Eneş sessiz dymýardy. Onuň tersine, Azat aldygyna gyza igenýärdi. «Diýmek, sen meni söýmänsiň-dä! Ähli umyt-arzuwlarymyz, geljegimiz, ykbalyymyz, ýolumyz ýitirimi bolaýdymy? Asla ynanasym gelenok!»

Eneş dymýardy. Azar gaharly bir görnüşe geçdi.

- Söýün menden gowumy? Aýt, sen ony söýärmىň? Jogap ber!
- Söýyäň gerek! Söýyäň!

– Ýo-o-ok!!!

Eneş öz sesine oýandy. Säher çagynyň düýşünü özüce ýordy. Hernäçe ýüregine teselli gözlese-de, birhiki biunjalyk sussupesligi öz janyndan aýryp bilmedi. Çyrpynyp akýan derýada gaýtam onuň pikirleriniň çözgüdini bulam-bujar etdi. Daštowereginde ylgaşlap ýören adamsynyň aladasy-da ony az gyzyklandyrdy.

Söýün özboluşly hyýaly durmuşyň gahrymanlaryna öýkünip hereket edýärdi. Odunlary üýşürip, ot ýakýardy. Eneş garbanmaga bir zatlar bişirýärdi. Söýün şol oduň daşyndan uzak gidip bilmän, onuň bişirýan tagamyndan dadyp görýärdi. Şol aralykda balyk ćeñňeklerini-de suwa oklaýardy. Uzak wagtlap, sessiz-üýnsüz derýa tolkunlaryna nazar salýardy.

Günorta naharyndan soň, Söýün kenar bilen pyýadalap gitdi. Ol birneme soňrak gaýykly dolanyp geldi.

– Eneş! Ezizim, seretsene! Gör, neneňsi ulagymyz bar. Men seni tä ýadaýancaň, gezelenje äkiderin.

Eneş çalaja ýylgyrdy. Elbetde, bu ýylgyryş Söýüniň wagtyny hoş etdi.

Derýanyň asuda akýan pursaty gaýykly gezelenjiň täsin bir lezzeti bolýardy. Eneş gaýygyň beýleki bir burçunda oturyp, ýumşajyk suw düşeginiň rahatlygyny duýýardy.

Söýün kürekleyärdi. Käte-de gaýygy akymyň ugruna goýberýärdi. Bular çadır öýünden barha arany açdylar. Edil suwuň içinde yerleşen adada düşlediler. Şeýle seredäýmäge, ýonekeýje otlukly meýdany ýatladyp duran bujagaz adanyň gözelligini nähili taryp etseň-de jüpüne düşüp dur. Oňa seretdigiň saýyn birhili keýpiňe wagtyhosluk aralaşýardy. Emma Eneşiň şol bir bolşudy. Ol uludan dem aldy, onuň dünýäsinde özgerişlik duýulmaýan ýalydy. Birdenem adamsynyň ruhubelent keşbine seredip, onuň hem ýylgyrasy geldi. Edil şol pursat onuň kalbynda tolgundyryjy duýgular başlanan ýaly boldy. Näler ýürek söýgüsiniň joş almagyny isledi. Ýone kimdir biri onuň hyjuwyna böwt bolan dek, ol kürtdürip durdy. Çünkü onuň gözleri ýylgyn şahalarynyň üýtgeşik hallan atysyna seredip, göwün arzuwlarynyň şol tarapa telwas edýändigini duýdy. «Olar bagtly! Suwly ýeriň mesgeninde mekan tutan agaçlar, guşlar ~ olaryň barysy bagtly! Şojagaz şadyýanlykdan maňada paý ýetsedi!»

Söýün gelniniň pelsepesine üns bermedi. Onuň goşaryndan tutup, ylgamaga mejbur etdi. Ýumşajyk palçykly otlaryň içinde

yldaşlamak ne hezildi! Ilkinji gezek Eneş jak-jaklap güldi. Tozgalyja otlardan çemen bogan adamsyna mähirli seretdi. Söyün ol çemeni halka edip, Eneşiň boýnundan asdy.

– Ine, hindi gözellerine meñzediň. Ýogsam-da ikimiz şu adada galsak, Robinzon Kruzo ýaly ýaşamagy başararmydyk!

– Elbetde.

– Äh-ä. Görýän weli, sen batyrgaý ýaly-la.

Yaş juwanlar gün ýaşýança, adanyň o çetinden tä beýlesine çenli ýorediler. Entek duş gelmedik tasin ösümliklere, owadanja, boýny nagyşlyja guşlara haýran galdylar. Wagtal-wagtal bilbil owazyna meñzeş mahmal mukamlara diň saldylar. Olary ýene bir geň galdyran zat çöp-çalamlaryň arasynda ýerleşen guş höwürtgesi boldy. Ol ýerde üç-dört sany owunjak ýumurtga bardy. Onuň reňki ak dälde, ala-mulady. Bular «Haýsy guşka?» diýip pikir etdi. Şol höwürtgäniň eýesi gelyänçä, aňtap durdular. Emma guş gara bermedi. Iki-üç sagatlap bilesigeliji ýolagçylar dymyp durdular. Emma hiç hili guş gara bermedi. Ahyry Söyün elini salgady:

– Bijaý hüsgär bolmaga çemeli. Ýör, gideli, Eneşim!

Şol gün bular üýtgeşik balykgulaklara duşdular. Eneş hezil edip olary synlady, göwünjeň çöpledirdi. Gün ýaşar uçurlarynda adanyň ösümlikleri birhili howsalaly ses etdiler. Yeliň şuwwuldyly owazy peýda boldy. Gögüň ýüzüni çal duman örtdi. Derýanyň akymy birden güýçlendi. Indi onuň aç-açan güwwüldisi gösterilen ýaly boldy.

– Basymrak gideli, Eneşim. Ýagyş ýagjak bolýar – diýip, Söyün aladaly dillendi.

– Ýagyş ýagsa hiç-le. Ýel turýar.

– Gaýgy etme, Eneşim, men ýanyňda ahyryn!

Emma Söyuniň ol sözi bilen Eneş rahatlanmadı. Olar gaýygyň daňlan ýerine tarap gaty-gaty ýorediler. Asmandaky aldygyna gaýmalaşýan bulutlar hereketini togtatdy, edil bularyň depesinde ýer etdi. Söyün Eneşiň goltugyndan tutup ylgap başlady. Entek gaýya çenli eslo ýol bardy. Onýanca ýylgynlar başlaryny yrap, ýel sazyna ses goşdular. Elbetde, derýanyň boýunda tozan bolmasa-da, akymyň seslenişi ýeliň zarbynady. Ýylgyn düýbüne ýüpi daňlan gaýyk ýerinde ýokdy. Görgüli ýylgyn agajy suwuň badyna gözgyny halda gyşaryp, naýynjar elenip durdy. Gaýyk bolsa bireýýämber erkinlige gol ýapyp, öz ugruna ýüzüp akyma gatyşypdyr. Söyün gözlerine ynanmadı. «Ýalňyşýandyryny» diýip, adanyň iki ýan tarapyna yldaşladı. Ony

gara der basdy. Entek gaýgylý ünjüsini ýüze çykarmanka, derýa tolkuny batly zarba urdy. Tas ikisi-de togalanyp, tolkunyň badyna ýere ýazylipdy. Söýün Eneşi yza çekdi. Ýylgynlaryň ygyny penalap howpurgadylar. Eneş aljyraňny dillendi:

– Ine, indi hakyky Robinzon bolduk.

Söýün ony bagryna basdy:

– Men seni söýyän, ezizim. Ine görersiň, biz maksadymza ýeteris!

Söýün indi nähili söhbet edilýän bolsa, şony aldygyna gaýtalamaga mejbür boldy. Käte aňynda bilyän şygyrlaryny hakydasyna getirdi. Indi onuň bar maksady Eneşiň göwnüni awlamakdy, her niçik-de bolsa, oňa teselli bermekdi.

Bular şol barmana, ýylgynlaryň penasynda saklandylar. Eneş özünüň aljyraňlygyny gizlemäge çalyşdy. Onuň beýle rahat boljak bolmagy Söýuniň ýüregine azajyk hem bolsa teselli isleýänligidi. Emma Söýün has aladalydy. Ol hem özündäki gorkudyr ürkini gizlejek bolup jan edýärdi.

Söýün özünüň söýgüsine ynandy. Eneş kiçijik ýüreginiň hijranly paralanyşyna haýran galdy. Adamsynyň belent ruhly tämiz söýgüsine barha baş egýärdi. Olar gjäniň garaňkylygyny biribirine söýenişip, diňşirgenmek bilen garşyladylar.

Ýel güýjese güýjeýärdi welin, asla köşeşenokdy. Güñleç sesli derýa-da barha dyzaýardy. Onuň her gezekki köwsarlaýan tolkunly bady adanyň kenaryny bölüp-bölüp gädip baryardy. Söýün guraksy çöpleri üýşürip düşekçe ýasady. Eneşiň bir salym gyşarmagyny haýış etdi. Ikisi-de otuň üstünde süýndi. Ýyldyzly asman bu gije üýtgeşik don geýnipdi.

Tä sähere çenli Mejnun derýan hut zyr däli boldy. Şapagyň ýalbyrap dogmagy täzeligiň buşlukcysynyň şadyýan ýaňyny döretti. Göýä akym, tolkunlar, gör, nirädir ýitirim bolupdy. Yöne suw welin, öñküden-de beter bulançakdy. Otluk adanyň bölegini suw örtüpdi. Bir gysym bolup düýrlenip ýatan iki syáhatçynyň bedenine gün şöhlesiniň ýylylygy aralaşdy. Uzak gije salkyn howanyň çygly çigreginden düýrögip ýatan ýaş juwanlar şöhläniň jadyly şuglasyna meýmirediler. Ot-çöpli gyrymsy agaçlaryň mylaýymlygy olary barha öz hüwdüsü bilen süýji uka batyrýardy.

Däli derýanyň köşeşmegi bilen adanyň oýanyş hereketi hem başgaça boldy. Guşlaryň jürküldisi, ýabany otlaryň ygşyldysy, sunbüл başlaryň şeýdaýy gözelligi, sümme tokaýlygyň merdemsılıgi, ak asmanyň pamyk mysaly güneşiniň şamçyrag

şöhlesinde barha-barha zynatly eýýamyň gözbaşyna öwrülip barýardy.

Yöne bu ajaýyp görkanalyk iki ynsanyň ýürek howsalasyny kowmagy başarmady. Olar ukudan oýanyp, biri-biriniň ýüzûne howatyrlı seretdi. Söýün mertlik bilen ýylgyrjak boldy. Emma aýalynyň ýüzündäki gorky alamatyny aňlap, ýüzüni aşak saldy. Çikalga çäresini agtarmaga başlady. Adanyň gyrasynda durup, yzsyz-sorsuz ýiten gaýygyny gözledi. Delmuryp o taý-bu taý garanjaklady. Gözi ýaşly Eneşi görüb-ä tas özünü ýitiripdi.

– Goýsana, Eneş! Edil çaga ýaly – diýip, sözünü gutaryp-gutarmanka, Eneş möňňürip goýberdi. Eneşi rahatlandyrmak Söýune iş boldy. Kalbynda neneňsi mylaýym sözler bar bolsa, bary öylänçi ýaly Eneşiň üstüne ýagdy. Eger-eğer ol sözler bilen Eneş köşeşerli däldi. Söýün ahyry gatyrgandy:

– Men özüme ýanýoldaş saýlanymda, iň esasy bir zady ~ seni mertdir öydüp göz öňüne getiripdim. Ýalňyşandyrynam öýdemok. Eneşiň şol bir bolşudy. Söýün onuň täk özünü galdyryp, tokaýlyga siňip gitdi. Eneş agysyny goýup, uç-gyragy görünmeyän suwly mekana seretdi. Beter howpurgandy. Öz-özüne igendi:

«Ählisine özüm günükär. Düňle ýaly sortduryp gezdim. Söýün görgüli meniň şähdimi açmak isledi. Ine, meniň ýersiz ýere içimi hümletmegimiň soňy şeýle gutardy. Maňa geregi şol! Nämé üçin Azat, Azat diýýärin?! Hakykatda, ýeri gelende, diýmäýin diýsem, ýeri ol meni söýdümikä? Käte göz astyndan ogryn-dogryn seredäýmese? Ýeri, seredipdir, şol garaýış eýsem söýgümikä? Belki, ol meni içgin-içgin synlap tanamak isländir. Ya-da çagalykda bile önüp-ösenden soň, belki-de, meni has ýakyny saýandyr. Biz hiç wagt ikiçäk duşuşmadık, düýsdäki ýaly belent-belent bolsadylary arzuw etmedik ahyry! Ol, elbetde, meniň durmuşa çykjagymy eşidendir, emma, hiý, gara berdimi? Edil atsyz-sorsuz ýiten ýaly boldy. Toýuň sähedini özelenipler men şondan umydygär bolup yza çekdiripdim. Hiý, gara berdimi? Ya-da iki barmak hat iberdimi? Ýok! Iberen däldir. Hut şeýle. Azat meni gowy tanandyr, belki-de, maňa bil baglap bolmajagyna gözü ýetendir. Kim bilyär? Hamala şeýle bolanmyşam-da ~ men Azada durmuşa çykan bolsam, neneňsi ykbalda ýaşardym. Ah-eý, menmi?! Şonda-da bir zat tapardym. Ah, görküme görä Taňrym maňa akyl beräýmändir. Mydama puşmanda gezip ýörün. Şeýdip, puşmanda ýörmekligi Taňrymam halaýan däldir. Toba! Toba!»

Eneş iki eli bilen kellesini tutup, aşak oturdy. Gyrymsy

otjagazlary mylaýymlyk bilen sypady. Şol barmana çöp-çalamlaryň arasyndan şygyrdy eşidildi. Ol şol tarapa seretdi. Görse, adamsy bir gujak ot-çöp bilen ýetip gelýär. Eneşin derdi ýeňlän ýaly boldy. Çünkü onuň derdini egisjek ýeke-täk adam edil ýanyndady.

Indi Eneş howpurgamady. Gaýtam Söýüne kömekleşdi. Olar uzak günläp guran çybyklary çöpleşdirip kiçijik haýat gurdular. Has merdemsi saýan ýylgyn şahalary bilen haýatyň üstünü örtdüler. Kem-kemden çatma çalymdaş düşelge peýda boldy. Ýumşajyk guran selinler düşekçäniň ornuny tutdy.

Söýün uludan dem aldy. Ol Eneşin elinden tutup, adanyň gyrasyna getirdi.

– Ezizim, sen şu ýerde gözegçi hökmünde dur. Birdenkä, gaýykdyr gämi görünse, ýaglygyň galgatgyn. Men iýmit gözlegine gitjek – diýip, ol sözünü gutaryp-gutarmanka, Eneş onuň eline berk ýapyşdy:

– Yok, Söýün, nirä gitseň-de, meni ýanyňdan goýma!

– Eneş, sen düşün, ikimiz şu giden jeňñelete siňip gitsek, bizi hiç kim görmez. Sen meniň diýşim ýaly şu ýerde dur.

Eneş ýere seretdi. Söýuniň ona nebsi agyrdy. Göwnüni göstermek üçin:

– Eger söýyänligiň çyn bolsa, özüňe tabşyrylan ýumşy ýerine ýetirersiň – diýip, howlukmaç daşlaşyp gitdi.

Eneş ilkibada dikilgazyk bolup, çyrpynyp akýan ummana seredip durdy. Eger-eger gelýän-geçýän gara bolmady. Durup-durup ýadady. Soňra oturdy. Eýýäm gün günorta bolup, öýlän çagyna ýykgyn edýärdi.

«Elbetde, ýalbyrap dogan Gün depämde uzak durmasa gerek. Ol dünýä döräli bäri asyrlar taryhyndaky şol bir hereketini dowam edýän bolsa gerek. Edil şu wagt ol meniň gündizligiň müdimilik bolmagyny arzuw edýänimi näbilsin. Orta Ŷer deňziniň adasyny ýatladyp duran kiçijik tokaýly meýdanda galandygymy näbilsin. Howpurgap, garanjaklap delmuryp durandygymy näbilsin. Söýuniň aljyrap selmedir ysmanak gözleýändigini näbilsin!»

Eneşi ýene-de gussa gurşap aldy. Akar suwa el-ýüzünü ýuwdy. Emma ol onuň bilen rahatlyk tapmady. Çöp-çalamlary suwa oklady. Olaryň oýnawaç gaýyga çalym edýändigine seredip umytly ýuwdundy.

Gün ýasmagyna ujypsyz wagt galdy. Söýün eli gökje otly dolanyp geldi. Olary sunda ýuwdy. Soňra dadyp gördü. Ýylgyrdy:

– Al, Eneşim, bu otlaryň ählisi iýilýändir. Çekinme, bu günki

iýmitimiz şular. Al, al!

Ýumşajyk ýapraklyja süýjümek otlar iýmezçe däldi. Gökje otlaryň ählisi iýildi. Yzyndan goşawuçlap suw içdiler.

Garaňky gatlyşdy. Söýün penjegini çykarup, Eneşiň egnine atdy. Ikisi-de deňje ädimläp, düşelgesine gaýdyp geldi. Bu ýeri penalamaga amatly hem ýylydy. Eneş özuniň üšeýändigini gizlejek bolup, mertlik bilen uklan bolýardy. Söýün syr bildirmän ýatmaga çalyşýardy. Ümsümlik uzak dowam etmedi. Gapdalda sygyrdy eşidildi. Ikisi-de birden dikeldi:

- Eneşim, sen uklaňokmy?
- Men diň saldym. Belki-de, kimdir biri ýüzüp golaýymyzfan geçäýmesin diýip.
- Menem – diýip, Söýün ahmyrly dilini dışledi. Soňra Eneş bagryna basyp:
- Üşeýän bolsaň, meniň gujagymda uklaý – diýip pyşyrdady. Eneşiň bogazy doldy.
- Hiý, senem söýmän bormy? – diýip sojady.

Eneş ymyzgandy. Söýün ony beter bagryna basdy. Är-aýalyň süýji günleriniň dowamly söhbeti ýalñyz adany gül-gülüstana öwürdi. Göýä tokaýyň garaňky jümmüşinde şamçyrag şöhlesi ýalpyldap ýagty saçdy. Bu tukatlygyň hesretku gussasyn diňe söýgi ýeňip geçmelidi. Ýarygijäniň şirin-şirin şerbeti daň säheriniň çigregini-de alyslara kowmagy başardy. Eneşiň jak-jaklaýan gülküsi tokaýy janlandyrdy. Guşlaram, ördeklerem şadyýan ganat kakdylar. Ýylgyndyr selinler birenaýy saz çaldylar.

Görsene, bu bolýan gudraty-söýgi gülküsiné ösümlikler hem jandarlaram düşünýän bolara çemeli!

Guşlaryň täsin jürküldisi joşgunly aýdym döretdi. Eneş Söýuniň gujagybda hiňlenenini duýman galdy:

Söýgülimiň sözi gudrat,

Dillerinde jady barmy?

Eger gyşda bahar gelse,

Silleriniň bady bormy?...

Söýün ruhubelent Eneşiň aýdymyny bimar bolup diňleýärdi. Aýdymyň soňy incejik hiňlenmä öwrüldi. Ol hiňlenme Söýün üçin iň bir ýakymly owazdan-da eziz bolup hüwdini ýatlatdy. Çünkü Söýün baş-alty ýasa ýetende-de, ony ejesi has eý görüp hüwdülärdi. Gujagynda ýatyrmak islärde. Emma, näme üçindir, Söýün sähel özünü bilenden, aýry uklamagy gowy görde. Ejesidir

kakasyndan saýlanyp, özünü özbaşdak hasaplamak isledi. Şeýle-de boldy. Onuň üçin ýörite çaga otagyny döretdiler. Ine, şol ýerde-de onuň ýatýan krowatyny goýdular. Ýörite stoldur oturgyç onub ygtyýaryna berildi. Oglanjyk ilki-ilkiler ýekelige öwrenişmedi, onuň ýüregi gysdy, gjelerine howatyrlý gorky peýda boldy. Ýöne onuň gulagynda kakasynyň häli-şindi gaýtalaýan sözi ýaňlanyp durdy:

– Oglum, sen mert bolmaly. Ýigit diýen adyň bar. Şoňa mynasyp boljak bol. Üstüňden güldürip ýörme. Mydama başyňy belent tut! Yaşajyk Söýün ýeňillik bilen nepesini durlap, rahatlanar, soňra uka meýil eder.

Onuň çagalyk dünýäsi özbaşdak basgańcagyň akymy bilen başlandy. Ol hiç hili läliksiremegi bilmedi, lellim bolmagy halamady. Mekdep sapagy her näçe gyzykly bolsa-da, ol mydama demir gurallarynyň, maşynyň şay-sepleri bilen gününü geçirmek isleýärdi. Onuň bagtyna döwük traktor dagy gabat geläýse, onsoň ol asla öýuni küýsemez. Şol gün onuň üçin iň bagtly pursatlaryň biridir. Ellerini gara ýaga bulaşdyryp, üst-başyny hakyky işçiniň bolşuna meñzedip bilse armany ýok. Şonuň üçin ol mydama düýsünde maşyn sürdi. Daglardan, düzlerden, depeden aşdy. Käte buzly meýdançada typyp ikiýan bulandy. Şeýle zenzeleli seslerden ol tisginip turýardy. Görse, köce tarapdan Begli şopur süýt maşynyny düýdülledip geçip barýandyr. Oglanjyk ýylgyrar. Şol buzly meýdançadaky düýşuniň dowamyny näler görmek islär. Emma her näçe gözünü ýumsa-da, uklasa-da, ol meýdança görünmez. Onuň tersine, başga-başa täsin maşynlar toplumyny görer, olardan saýlama birini alar-da, rula geçer. Oglanjygyň depesi gök dirär. Düýsünde ýylgyrar, şol gün onuň huşunda-da şol maşyny ýatlap ruhubelent gezer.

Haýran galmaly zat, ol ýaň 13-14 ýaşa ýetende, süýji uka batanda düýş gördü. Ol motorly gaýykda gezelenç edýärdi. Dogry, onuň ýanynda kimdir biri bardy, ol onuň calarak suduryny görýärdi, kimdigini aýyl-saýyl edip bilenokdy. Has takygy, Söýün onuň kimdigini biljegem bolanokdy. Ony ganatlandyrýan zat, şol gaýygyň edil uçaryň tizliginde ýol aşýanlygydy. Ine, sonda ol sümme tokaýlykda gelip düşledi. Apy-tupany garşylap, ýagyş damjasyna diň saldy, guşlaryň dyr-

pytrak höwürtgelerine gizlenişlerini synlady. Birdenem, güýcli tolkun gaýygy öz holtumyna aldy. Kimdir bir gyzjagazyň çirkin agy sesi eşidildi. Bularyň baryny şol wagt Söýün oraşan gördi. Edil şu pursat gelniň gujagyndaky bimar ýigit şol düýşünü ýatlady. «Hut şeýle. Gaýygam şoldy, jeňñelem şudy. Guşlaram bar, tolkunam, suwam. Äh-ä, şonda men gaýygy ýitirdim, emma tapmandym. Diýmek, diýmek... gaýygy tapyp biljekmikäm?!» Söýün howpurgady. Emma Eneşe syr bildirmədi, gaýtam jadylı owazyna meýmiräp, gözlerini ýumdy.

Eneş kän wagtlap incejik sesi bilen hiňlendi. Asyrlara ýasytdaş Gün iki ynsana rehim eden bolsa gerek. Şöhlesini gysganmady. Bulutlar bilen asla söweş gurmady, gaharlanmady, ala bulutlaryň aňyrsynda duwlanmak islemedi. Guşlar saýraýardy, ýylgynlar yranýardy, selinler daranýardy, aşyklar ýylgyryardy.

Iki ynsan süýji ukynyň jadysyna bendi boldy. Bularyň depesinde täsin guşjagaz saýrady. Ol owazy beýlekiler dowam etdi. Mukamlar täjine öwrülen guşlar aýdymy bilen ýaş juwanlary ýumşak sallançakda hüwdüläp, olara özboluşly bagt arzuw edýärdi. Guş diline diň salsaň, ine şonda bagt ruhuny-da, dünýä baýlygyny-da, genji-hazynany-da, ähli bagtyýarlygy-da duýmak bolýardy. Edil şu pursat guşlaryň şazadasы hasaplanýan ak guş pel-pelläp gondy. Onuň boýnunda monjuga meñzäp duran alaja menekleri bardy. Ol örän owadan hem ajaýypdy. Öz mekannya iki günden bări mesgen tutan nätanyş myhmanlaryna tarap yüzünü öwürdi. Jürküldedi. Onuň sözüne düşünen guşlar birden saýradylar. Onda-da yzyny üzgün, dowamly heň çaldylar. Hatda ýabany towuklar hem gorky-ürkini taşlap, guşlara golaýlaşdylar. Ördekdir gazlaram özara garkyldaşyp, ganat ýaýdylar. Ak guş käýarym üýtgesik belent owaz edýärdi. Megerem, ol öz tiredeşlerinden razydygynyň alamatydyr ýa-da olaryň sesine ses goşdugydyr. Kim bilýär?

Belki, ak gyş ynsanyýet älemine olaryň özünden hem has beter beletdir, entek dile gelmedik sözünü ýa-da ýuze çykmadyk ýa çykjak ykbal ýazgydyny öňden görüp bilýändir, durmuş ýolunyň soňky çözgüdünde nämeleriň garaşýandygyny aýdyň görýändir ýa onuň gözünden, yüzünden okaýandır.

Belki, Ak guşuň kiçijik ýüreginde-de şeýle bir duýgy peýda bolandyr. Belki-de, ol bu iki ynsanyň gaýygynyň tolkunly derýada ýitip gitjekdigini öñden bilendir, wagtynda duýduryp bilmändigi üçin, ahmyr edýändir ýa-da bolmasa, geljekki günleriň aýdyňlygyny buşlajak bolup çalyşyandy.

Ak guşuň myhmanlaryndan aýra düşesi gelmedi. Olaryň gaýygussasız uzak uklamagyny arzuw etdi. Eger olar oýansalar, aladalaryň öz-özünden ýuze çykjagyny ol bilyärdi. Hiç bolmandan, Eneş gözüne ýaş aýlajakdy, Söýün aljyrap kenara delmuryp bakjakdy. Ak guş aşyklaryň hesret çekmegini düýbünden islänokdy.

Goşa ýürek uky deňzinden melul ediji mähremlik bilen tırsıldap, ýagty güneşiň şöhlesini görmek üçin oýandy. Ak guş saýramasyny goýdy, beýlekilerem dymdylar. Birdenem al-asmana göterildiler. Söýün dillendi:

- Guşlar uçdular, diýmek, biziň bu günem şu mekanda galdygymyzdyr.
- Ol näme üçin? - diýip, Eneş sorady.
- Olmy? Guşlar biziň bilen hoşlaşmak islän bolsalar, tä gün ýaşyanza durardylar. Diýmek, olar bizi ertir ýene goreris diýip, öz ýoluna ugradylar.

Eneş asmana seretdi. Ýene-de ýarym sagatdan tüm garaňkylygyň boljagyna juda gynandy. Akar suwda ýuwnan Söýün Eneşiň ünjüli yüzüne seredip, oña düşündi:

- Gel, Eneşim, ýuwun. Şeýle akyp duran derýanyň suwuna ýuwunmak hem uly sogapdyr. Gamlanma, ucsa uçupdyr guşlar. Ynha, hä diýmän, biziň gözlegimize çykjak adam tapylar. Ol gaýygyn eýesi bolmaly. Men ondan gaýygy ýekeje günlük diýip alypdym. Eýýäm bu gün iki gün. Meniň şol adamdan umydym bar.

Eneş ol jogapdan, elbetde, kanagatlanmadı. Ýone Söýuniň göwni üçin gülen boldy. Tas diline gelenini aýdypydy. Sebäbi ol gaýyk eýesiniň gözlemejegini anyk bilyärdi. Gaýykçynyň: «Harydam bu gün gelmese, ertir geler ýa-da bu ýaşlarmy! Bulara ynam bormy? Olaryň ýekeje günlük diýeni hepdedir. Ah-eý, men size belet!» diýer-de sögünjirär»

Hut şeýle-de boldy. Gaýyk eýesi gaýygyna diýen günü duşmady. Ol hüñürdedi: «Muzduny artyk berdim» diýip, ahmyryny

çykarýandyry. Bolýar-da. Ahyry-ha, ýadap, orip getirersiň!» Wah, Söýün ýadamakdan geçdi. Ol taňryýalkasyn bilen gaýygы näler gowşurjakdy. Bolmady-da. Hakyt paşmady. Onda-da Gün ýalbyrap dogan günü onuňky paşmady. Ýeri, şol gün duýdansyz tupan bolmalymy diýsene?!

Ýiten gaýyk asla görünmedi. Şu adanyň töweregine-de hiç kes gara bermedi. Ikinji gün geçdi. Är-aýal gök otlar bilen oňňut edýärdi. Olar mejalynyň gaçýandygyny biri-birinden gizleýärdi. Eneşiň kalbynyň jümmüşinde heserli ýşk odunyň parlak çyrasy ýalpyldap ýandy. Ol iýmitini-höregini şol duýga çalyşdy. Oý-hyýallaryny şeýtanyň was-wasy gurşan pursaty Söýuniň gözlerine seredip, ähli zady unutmaga çalyşyardy. Ýüreginiň ırginsiz howatyrlanmagyny kowmak üçin, akar suwuň mukamyna diň salýardy. Onuň üçin ýekeje zat – gijäniň çigregi howpludy. Ol ýaşlykda-da sowukdan gorkýardy, mydama üşäp gezýärdi. Näce galyň geýinse-de, onuň bedenine sowuk gatlak aralaşan ýalydy. Ine, birdenem gyz saýraýan bilbiliň owazyny eşitdi. Şol bilbiliň müdimilik saýramagyny isledi. Diň saldy. Mylaýym ýylgyryp, süýji-süýji şirin heňlere başyny yrap, göwün guşy bilen jahana seýran etsem diýdi.

Derý tolkunlary her gün her hili oýunlaryň toplumyny özünde jemläp, zarbaly akymyndan buýsançly hökümdara öwrülip, läbik läheňli mele suwunyň hyjuwly güwwüldisinde serhoşlyk derdine sataşýan ýalydy. Bir seretseň, şondan rehimdar derýa ýokdur diýýärsiň. Gaýtam, onuň zaryn-zaryn güwlemesine duýgudaşlyk goluň uzadyp, halyndan halyndan habar alyp «Mert bol, mert» diýip, ýüzlenesiň gelýär. Ine, şonda şol akyp ýatan tolkunlar şeýle bir rahatlanýar, edil akymy togtap, saňa boýun sunýan ýaly hesretli pyşyrdylaryň girdabyna gark bolýandyr.

Ýaş juwanlar bäsiniňi günü başyndan geçirýärkä, derýanyň harasady güýçlenip, asman ýüzüni bulut örtdi. Biri-birinden ysgyn-rowgatynyň gaçandygyny gizleýän Eneşdir Söýün beýle gaýly howanyň elpe-şelpelik etmejegine basym göz ýetirdiler. Gözlerini gorkuly tegeleşip, bir howa dem almakdan saklanyp dymdylar.

Söýün iki eli bilen kellesini tutup, saçlaryny gazap bilen penjeledi. «Men günükär. Ählisine men günükär!» diýip, Eneşi

gujaklady. Eneş doňnara daş kimin sarsman durdy. Ol aglaýyn diýse, gözde ýaşynyň ýoguna düşündi. Emma gözden akan ýaşlaryň hiç bir nepiniň ýokdugyna onuň akyly çatyp durdy. Söýüniň öz-özünü günäkärläp, näletläp durşuna, biperwaý seretmek isledi. Onuň sözlerinu ylla eşitmeýän ýaly, derýa harasadynyň nägehan sesine diň saldy. Edil şu pursat Eneşiň jany jesetden aýrylyp, şol gara bulutlara aralaşyp barýan ýalydy. Söýün ýürek sesiniň howaýy boşluga öwrülip, ýitip gidýändigine göz ýetirdi. Ol aýalynyň iki egninden tutup silteledi:

– Saňa näme, bu zatlar, gaý-harasatlar, apy-tupanlar täsir edenokmy? Sen ölmekden gorkaňokmy?

Şondan soň Eneş Söýüniň gujagyndan yza çekildi. Ýuwdundy. Diýjek sözlerini içinden gaýtalaýan ýaly pyşyrdady:

– Beýle däl, ezizim. Men ölümden gorkýan. Gaty gorkýan. Belkede, Taňrym maňa bu jezany ýerlikli berýändir. Ýöne seni näme üçin derdi bile çekmäge gönderdikä? Dogry jeza, bu jeza! Men bu jezany çekmäge taýýar. Hakykaty sözlesem, men gowy günlerimden, seniň ýaly ýigidiň bagtyndan närazy bolupdym. Mydama násükürlik edip gezdim. Has dogrusy, şol durmuş, şol ykbaldan naladym. Özümem bilyärin şol pikirimiň ýersiz ýeredigine. Il içinde diýýärler-ä: «Ol indi doýdy, gözü indi ýer görmez» diýip. Men şol boldum. Hut, şol tobasyzlygym üçin, bu jeza maňa gönü gelendir. Yönr bu jezany seniň bilen däl-de, täk özüm çeksem, gowy bolardy. Şonuň üçinem edil şu wagt men tolkunlaryň geljegini bilyärin, olaryň maňa rehimdarlyk etmejegine aňry ýany bilen düşünýärin.

Söýün Eneşi beter bagryna basdy.

– Beý diýme, Eneşim. Belki-de, sen meni söyen dälsiň. Belki-de başga birini elmydama arzuwlap, niýetläp ýörensiň. Eger men şol hakda sähelcejik bilen bolsadym, seniň islegiňe ters gidip, asla öýlenmezdim.

Är-aýal ýene-de dymdy. Olaryň gussaly dymışlygyny ýagys damjalary dargatdy. Söýün dillendi:

– Yör, çatmamyza özümüz ataly. Belki, şol ýerde penalarys.

Eneş gozganmadı:

– Men gitjek däl. Garaşjak şu derýanyň oýnuna. Belki, şondan soň bu däli derýa rahatlanar.

– Gaharlanma, Eneş. Derýanyň gazaby beter joşar. Oňa «Janym derýa» diýip ýüzleneli. Hoş söze-de, ýigrenji söze-de daş-töwerek örän basym düşünýär. «Ýly söz ýylany hinden çykarýandy».

Ýylgyn çatmanyň içi birneme ýylydy. Bolsa-da, ýel-ýagmyrdan çalarak gorap biljekdi. Söýün dessine şahalary döwüşdirip, üst-üstüne goýuşdyryp, Eneşiň süllümbaý ezilmeginden heder edip, olary häli-şindi ýokaryk oklaýardy. Ikisi-de çok düşüp oturdy. Gurbatyň barha tenden gidip barýandygy ikisine-de aýandy.

Ýagyş edil sil siwy kimin dynman guýdy. Her näçe ezilmejek bolsa-da, ikisi-de süllümbaý boldy. Daň atýança, ýagyşdan goranjak bolup, ýaş juwanlar gözgyny ýagdaýa düşdüler.

Daş-töwerek ynsan duýgusyna düşünýän ýaly, aladaly pursaty başdan geçirýärdi. Mazalyja ezilen ýylgynlaram, beýleki gyrymsy otlaram çalaja pyşyrdaşyp, gün nurunyň ýiti şöhlesine garaşýardylar. Sowuk ýelli şemalam öz ugruny başga tarapa gönükdirip, barha alyslara aralaşjak bolýardy. Tebigat her näçe galagoply bolsa-da, ol mydama adamzat kalbynyň senasyna, megerem, düşünýän bolsa gerek. Pasyllar ýone ýere sowukdyr yssa, salkynly güýze, ýagyşly ýaza bölünýän däldir.

Ýagyşly ýazyň ýagmyrly owazy depregini her näçe batly kakan-da bolsa, ol kem-kemden peseldi. Dünýä ýüzüne säher gelip, gündizlik diýen ajaýyp durmuş başlandy.

Söýün açlykdan hem çygdan ýaňa sùnkleriniň diýen etmän szylaşýandygyny aç-açan duýdy. Hiç hili hörek islemän tomsuň jöwzasyny diledi. Ýakyp-ýandyryp barýan gün howrundan gara dere batyp, süllümbaý bolmagy arzuw etdi. «Şonda-ha meniň endam-janym zerzaw bolmazdy» diýip, hyrcyny dişledi.

Söýün ysgynsz ädimleri bilen Eneşden arany açdy. Ol kenara tarap ýöredi. Sebäbi Eneşiň naýynjar kalbynyň talabyna döz gelmek, oňa rahatlyk çoýmak, çykalga tapmak ýuzugra çözülýän çigin däldi. Söýün özüne aňsat ýoly saýlady, ujypsyzja pursat bolsa-da, ol ýalñyzlyga ýüz urdy. Eneşiň dagyny çekeren çokder gelen göwresine nälet okap, ýene-de ýöredi. Indi onuň arzuwly gursagy göýä bir boşluga öwrülip, sag-soldan öwsüp duran şemalyň bir enaýy şypasyny-da duýman, ädimsaýyn öňe

Ümzük atýardy. Söýüniň ädimlerinde entek düýbi-teýkary bilen ýolunmadık umydynyň ölçügsije şöhlesiniň öcmändigi görünýärdi. Ýene-de onuň bar çykalgasy diňe ýüregine aýan bolýan dirilik pyşyrdylarydy. Şol pyşyrdylary çalamydar gaýtalaýan dodaklar tebsiremekden ýaňa darka-darka ýarylyp ganjaryp durdy. Ol kenara ýeten wagty mundan aňry ädim ätdigiň, derýa tolkunlaryna özüni oklamakdygyna aňry ýany bilen düşünip sakga durdy. Mele suwuň tükeniksiz ummanyna seretdi. «Derýa, derýa, ömrüm derýa, gaýygy nirä ýitirim etdiň?» diýip, duran gowresine bete agram saldy. Derýa oña jogap bermedi. Tolkunly şemalyndan suw köpürjiklerini oña bagylady.

Eneş şol wagt onuň yzyndan seretdi. Birdenem özüniň bulambujar bolan eşigine seredip, birhili utandy. Adamsynyň adanyň o çetine tarap gidendigini ol görüp durdy. Zenan kalbynyň duýgurlagy, ýanýoldaşynyň üýtgeşik urga sezewar bolandygyny, gam-gussanyň heserli dagyny başdan geçirýändigini oña hälişindi habar berip durdy. Söýüniň saňsar bolan hoşniyetli könlüniň ýeke-täk howandarynyň özüdigine düşünen Eneş, çalamçaş bolan saçlaryna başardygynadan timar berip, onuň yzyndan haýdady. Onuň bedenine üýtgeşik gurbat aralaşdy. Adamsyna golaýlaşdygysaýyn, onuň gaýsuwsyz hyjuwlary barha joş urdy. Ol indi mundan artyk ädimlere özüni aldatmady, başardygynadan ylgady. Baryp, Söýüni gujaklap bagryna basdy. Önde-soňda beýle heýjana gelmedik ýürek öz-özünden üýtgeşik bir mukam çaldy:

*Läheň derýaň içinde birje balyk bolmazmy?
Şol balygy tutayjak ýar gollary bolmazmy?
Syrdaş bolan ýary-ýar, indi gaýdyp gülmezmi?
Gökde deprek kakylsa, ýagyş-ýagmyr ýagmazmy?
Toýnuk guran durnalar ganatyny ýaýmazmy?
Golda sazym bolmasa, dilim, didäm diýmezmi?
Çözlenende saçlarym, seriň melul bolmazmy?
Gitse gitsin şol gaýyk, ýene ýüzüp gelmezmi?
Tenhalyga ten berseň, tende janyň ölmezmi?
Kükregiňe diň salsaň, ýürek, bagryň dilmezmi?
Gel, başarsak ýaşaly, belki, bagt çuwmezmi?...*

Şirin GURBANOWA.

«Edebiýat we sungat» gazeti, 1999 ý. Hekayalar